

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร
ในการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง *

Development Model for Enhancing Farmer Potential for
Raising Mae Hong Son Chickens According to the
Sufficiency Economy Philosophy

ราชนัน มณีธร, นครินทร์ พรภิไธว, วัชรพงษ์ วัฒนกุล, และ ธนัต บุษชัย
Rachun Maneetorn, Nakarin Pripwail, Watcharapong Wattanakul, and
Thanat Boonchai
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: nim30112506@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากไก่แม่ฮ่องสอนถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไก่แม่ฮ่องสอนอยู่คู่กับวิถีชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งอาหารโปรตีนให้กับครัวเรือน ช่วยลดรายจ่ายจากการซื้ออาหารโปรตีนจากการบริโภคในครัวเรือน แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือปริมาณการผลิตไก่แม่ฮ่องสอนไม่สม่ำเสมอ การผลิตยังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ยังเลี้ยงแบบรายครัวเรือน ยังไม่ได้ขยายเป็นเครือข่าย ทำให้ไม่สามารถขยายผลไปในระดับส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน คือสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา

* ได้รับความเห็นชอบ: 20 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 15 ตุลาคม 2567; ตีพิมพ์: 16 ตุลาคม 2567

ประยุกต์ใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน เพราะสอดคล้องกับภูมิสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำแนกตามวัตถุประสงค์เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมปศุสัตว์ จำนวน 2 คน รวม 5 คน กลุ่มที่สอง เป็นผู้บริหารกรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของร่างรูปแบบ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม และการสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลโดยตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ 1) หลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทชุมชน 2) วัตถุประสงค์ เน้นการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ ด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด 4) ระดับเศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ คือพึ่งพาตนเอง รวมกลุ่ม และสร้างเครือข่าย 5) การพัฒนาผลผลิตไก่แม่ฮ่องสอน 6) การบริหารจัดการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และ 7) การเชื่อมโยงเครือข่าย และ 2) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมของรูปแบบมีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D. = 0.34) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับไปปรับใช้กับการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในแต่ละระดับ ร่วมกับการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะทำให้การส่งเสริมการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนมีความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร; ไก่แม่ฮ่องสอน; ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aims to study and evaluate the development model of farmers' potential, production system, management system, and networking of Mae Hong Son chicken farmer groups and Mae Hong Son large-scale chicken farmer groups according to the philosophy of Sufficiency Economy because Mae Hong Son chicken is considered the identity of Mae Hong Son province. Mae Hong Son chicken has been a part of the farmers' way of life in Mae Hong Son province for a long time. It is a source of protein for households and helps reduce expenses from buying protein for household consumption. However, the current problem is that the production of Mae Hong Son chicken is inconsistent. The production is not systematic. Most of them are still raised in households and have not expanded into networks. Therefore, it is not possible to expand to the level of promoting the household economy, which is to increase farmers' income. Applying the philosophy of Sufficiency Economy to Mae Hong Son chicken farmers is consistent with the social geography of Mae Hong Son chicken farmers. This research uses qualitative and quantitative research. The target group was selected by specific method, classified by objective into 2 groups. The first group consists of 3 qualified persons from educational institutions and 2 qualified persons from the Department of Livestock Development, totaling 5 persons. The second group consists of executives from the Department of Livestock Development and local livestock officers. and stakeholders, totaling 40 people. The tools used were the evaluation form for the correctness and appropriateness of the draft form and the semi-structured interview form. Data were collected by group discussions and questionnaires to assess the feasibility and usefulness. Data were analyzed by content analysis and presented in tables accompanying the presentation.

The research results found that 1) The results of the study on the development model for farmers' potential, production systems, management

systems, and networking of the Mae Hong Son chicken farmer group and the Mae Hong Son large-scale chicken farmer group consisted of 7 issues: 1) The principles of the Sufficiency Economy philosophy are appropriate and consistent with the community context. 2) The objectives emphasize development according to the Sufficiency Economy philosophy. 3) The potential of chicken farmers in terms of production, group management, product development, and marketing. 4) The Sufficiency Economy level is 3 levels: self-reliance, group formation, and networking. 5) Development of Mae Hong Son chicken products. 6) Management of the Mae Hong Son chicken farmer group. 7) Networking. And 2) The results of the evaluation of the development model for farmers' potential, production systems, management systems, and networking. The results of the evaluation of the Mae Hong Son chicken farmer group and the Mae Hong Son large-scale chicken farmer group found that the overall evaluation results of the model were feasible and beneficial at the highest level ($\bar{x}=4.76$, S.D. = 0.34). The application of the Sufficiency Economy philosophy at all 3 levels to develop the potential of farmers at each level, together with serious and continuous support from the government and private sectors in the area, will make the promotion of Mae Hong Son chicken farming sustainable.

Keywords: farmers potential development model; Mae Hong Son chickens; Sufficiency Economy philosophy

1. บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รัฐบาลได้ให้การส่งเสริมการผลิตและพัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) จากการติดตามงานตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เน้นให้หน่วยงานภาครัฐบูรณาการความร่วมมือการ

เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีมีสุขถ้วนหน้ารวมทั้งช่วยส่งเสริมอาชีพหรือผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเป้าหมายยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 หนึ่งในโมเดลต้นแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มศักยภาพเกษตรกรคือการส่งเสริมการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนในลักษณะแปลงใหญ่ ที่บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอบุญวม (สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) เนื่องจากไก่แม่ฮ่องสอนเป็นสินค้าที่มีโอกาส และศักยภาพทางการตลาดสูง ดังนั้นหากกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน มีความพร้อมทั้งด้านการการผลิต การบริหารจัดการ การผลิต อาหารสัตว์ และรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายรวมถึงขยายช่องทางการตลาด จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนให้สามารถพึ่งพาตนเองตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร และศึกษาการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนทั่วไป ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมืองของท้องถิ่นสำหรับเลี้ยงในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือของประเทศไทยโดยมูลนิธิโครงการหลวงและทีมนักวิจัยของกรมปศุสัตว์ ได้รวบรวมไก่แม่ฮ่องสอนจากหมู่บ้านต่างๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่ออนุรักษ์ไก่พันธุ์นี้ให้ได้ไก่พันธุ์แท้ ไม่ให้ สูญพันธุ์หรือปนเปื้อนจากสายเลือดไก่พันธุ์อื่นๆ ผลจากการวิจัยทำให้ได้ไก่แม่ฮ่องสอนพันธุ์แท้ จำนวน 1 พันธุ์ ซึ่งถือว่าเป็นฝูงไก่พันธุ์แท้ต้นพันธุ์ (Foundation stock) ที่เป็นสมบัติของประเทศไทยโดยกรมปศุสัตว์เป็นผู้เก็บรักษาและขยายพันธุ์แก่เกษตรกรทั่วไป และได้รับรองให้เป็นสัตว์พื้นเมืองประจำถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจนถึงปัจจุบัน (อานวย เลี้ยวธารากุล, สุรศักดิ์ โสภณจิตร, ภูรี วีระสมิทธิ์, และศุภฤกษ์ สายทอง, 2548) และกรมปศุสัตว์ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รวมกลุ่มการผลิตบริหารจัดการร่วมกัน สนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ผ่านระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมไปถึงการจัดการด้านการตลาดเพื่อนำไปสู่การลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน (กรมปศุสัตว์, 2562) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนทั่วไป ทั้งด้านการผลิต บริหารจัดการ แปรรูป และการตลาด การบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต ซึ่งได้รับการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามระดับ คือ การพัฒนาดิน การพัฒนากลุ่ม และการพัฒนาเครือข่าย

เนื่องจากไก่แม่ฮ่องสอนถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไก่แม่ฮ่องสอนอยู่คู่กับวิถีชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งอาหารโปรตีนให้กับครัวเรือน ช่วยลดรายจ่ายจากการซื้ออาหารโปรตีนจากการบริโภคในครัวเรือน แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ปริมาณการผลิตไก่แม่ฮ่องสอนไม่สม่ำเสมอ การผลิตยังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ยังเลี้ยงแบบรายครัวเรือน ยังไม่ได้ขยายเป็นเครือข่าย ทำให้ไม่สามารถขยายผลไปในระดับส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน คือสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้ การส่งเสริมให้ไก่แม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ควรนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการส่งเสริม เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มี 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนโดย

วิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ขั้นตอน 1) ยกร่างรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านกระบวนการ วิเคราะห์ชุมชนด้วย swot analysis 2) ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ แม่ฮ่องสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการ บริหารจัดการและการเชื่อมโยงเครือข่าย ของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน สู่เครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใช้การประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมปศุสัตว์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความถูกต้อง และเหมาะสมของร่างรูปแบบ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลโดยการ จัดสนทนากลุ่ม และการสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาจากประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในระบบการผลิตไก่ แม่ฮ่องสอนและผลิตภัณฑ์จากไก่แม่ฮ่องสอน ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ในลักษณะรายย่อยมีการรวมกลุ่ม ใน 6 อำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน จำนวน 50 ราย อำเภอปาย จำนวน 10 ราย อำเภอปางมะผ้า จำนวน 19 ราย อำเภอแม่ออน จำนวน 17 ราย อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 9 ราย และอำเภอสบเมย จำนวน 9 ราย ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันแบบไม่เป็นทางการ 9 กลุ่ม รวม 114 ราย และ กลุ่มแปลงใหญ่ ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน (กลุ่มรัฐสนับสนุน) บ้านต่อแพ หมู่ที่ 1 บ้านหลวง และหมู่ที่ 8 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสมาชิกกลุ่ม 39 ราย รวมเกษตรกรจาก 7 อำเภอ จำนวน 153 ราย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ขอความ ร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันการศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมปศุสัตว์ จำนวน 2 คน รวม 5 คนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบ และใน การประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กับผู้บริหารกรมปศุสัตว์ และเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 40 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ประเด็นในการสนทนากลุ่ม และเครื่องบันทึกเสียง รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม **การวิจัยเชิงปริมาณ** ใช้แบบสอบถามชนิดมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ใช้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่และกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนโดยวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยยกย่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเกี่ยวกับสถานการณ์การเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน การวิเคราะห์ศักยภาพการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน และการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน จากนั้นนำร่างรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม ได้ร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 P : Principle (หลักการ) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ทั้งระบบการผลิต การบริหารจัดการ การตลาด และสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของเกษตรกร การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การใช้ทรัพยากร วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมแบบรายบุคคล รายกลุ่ม และแบบมวลชน ทำให้รูปแบบการพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนนำไปใช้ได้จริง

ประเด็นที่ 2 O : Objective (วัตถุประสงค์) (1) ต้องพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ คือ เน้นการพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่าย (2) ควรพัฒนากระบวนการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนให้เป็นมืออาชีพที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (3) ควรส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ทั้งแบบรายบุคคล รายกลุ่ม และ แบบมวลชน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการพัฒนาร่วมกันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน

ประเด็นที่ 3 P : Potential (ศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน) รูปแบบการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนทั้งด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดมีความเหมาะสมดีแล้ว รูปแบบการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนมีความครอบคลุมกับการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร และควรพัฒนาเป็นรูปแบบ

ประเด็นที่ 4 S : Sufficiency Economy Philosophy (SEP) (ระดับเศรษฐกิจพอเพียง) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับมาใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ทำให้สามารถเข้าใจสภาพการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในแต่ละระดับ โดยได้แบ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามระดับของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ระดับที่ 1 เกษตรกรพึ่งพาตนเอง ระดับที่ 2 เกษตรกรมารวมกลุ่มกัน และ ระดับที่ 3 เกษตรกรมีการเชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกษตรกรบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างดี

ประเด็นที่ 5 D : Development (การพัฒนาผลผลิตไก่แม่ฮ่องสอน) ในการพัฒนาผลผลิตไก่แม่ฮ่องสอนการนำรูปแบบที่ยกกว้างไปใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่แม่ฮ่องสอน และควรพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและจริงจัง การพัฒนาอย่าง

รอบด้านตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จะทำให้การเพิ่มผลผลิตไก่แม่ฮ่องสอนมีความยั่งยืน โดยมีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเหมาะสม

ประเด็นที่ 6 M : Management (การบริหารจัดการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน) การบริหารจัดการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนที่ดีจะช่วยให้การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่บรรลุดตามเป้าหมาย โดยกลุ่มจะต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามัคคี ร่วมคิด ร่วมทำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกัน และการจัดกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง การมีผู้นำกลุ่มที่มีความโปร่งใส เป็นที่พึ่งของสมาชิก และกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ให้ตรงกับความสามารถของสมาชิก การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันจะทำให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 7 C : Connection (การเชื่อมโยงเครือข่าย) เป็นการพัฒนาขั้นที่ 3 ของระดับเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ทั้งกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน การส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนจะมีส่วนช่วยผลักดันให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนศักยภาพที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ในปัจจุบันมีการเชื่อมโยงแบบออนไลน์หลากหลายรูปแบบ หากสามารถพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนให้เข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ จะช่วยพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนให้มีความยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

2. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยนำรูปแบบฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารกรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบฯ ผลการประเมินมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ลำดับ	รายการ	มีความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	P: Principle (หลักการ)	4.60	0.67	มากที่สุด
2	O: Objective (วัตถุประสงค์)	4.76	0.42	มากที่สุด
3	P: Potential (ศักยภาพเกษตรกร)	4.82	0.33	มากที่สุด
4	S: Sufficiency Economy Philosophy (ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง)	4.80	0.35	มากที่สุด
5	D: Development (การพัฒนาผลผลิตไก่แม่ฮ่องสอน)	4.72	0.50	มากที่สุด
6	M: Management (ระบบบริหารจัดการ)	4.94	0.14	มากที่สุด
7	C: Connection (การเชื่อมโยงเครือข่าย)	4.73	0.47	มากที่สุด
ภาพรวมของรูปแบบฯ		4.76	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D. = 0.34)

3. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การสนับสนุนเชิงนโยบายจากแผนพัฒนาประเทศจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชนสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพเกษตรกร การจัดการเรียนรู้และพัฒนาตามความต้องการ การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่งเสริมความรู้และทักษะเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่รายบุคคล รายกลุ่มแบบมวลชน ด้านการผลิต **ระดับที่ 1 การพึ่งพาตนเอง** คือ การลดต้นทุนการผลิตโดยส่งเสริมการใช้วัตถุดิบอาหารในพื้นที่และลดการพึ่งพาอาหารสำเร็จรูป การพัฒนาสูตรอาหารต้นทุนต่ำ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การวางแผนเพิ่มผลผลิต การพัฒนาฟาร์มให้ได้

มาตรฐาน GFM การแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าเกรดพรีเมียม ด้านการบริหารจัดการ **ระดับที่ 2 การรวมกลุ่ม** คือกลุ่มมีโครงสร้างการบริหารจัดการ มีสมาชิกกลุ่ม มีการกำหนดข้อบังคับและระเบียบของกลุ่ม ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในรูปของกลุ่มและมีการแบ่งปันผลกำไรให้กับสมาชิกกลุ่ม ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด **ระดับที่ 3 ร่วมมือกัน** คือการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับจังหวัด การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการวางแผนธุรกิจ การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการแสวงหาแหล่งทุน ปัจจัยการผลิต เงินทุนหมุนเวียน การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาด

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินรูปแบบด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มมีการกำหนดข้อบังคับและระเบียบของกลุ่ม และการจัดกิจกรรมร่วมกันในรูปของกลุ่ม พบว่า มีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต แปรรูปผลผลิต การตลาด มีระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วังระ แลน้อย, วีรพงษ์ กันแก้ว, กฤตภาค บุรณวิทย์, และ บรรจง อาจคำ (2559) ที่ได้ศึกษาระบบการเลี้ยงและศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า มีการรวมกลุ่มจัดได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ทั่วไป และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการสำรวจพบว่าประเด็นที่เกษตรกรให้ความสนใจเพื่อต้องการการพัฒนาเป็นลำดับแรก คือ การจัดการด้านอาหารและการจัดการด้านการตลาดไก่พื้นเมือง และงานวิจัยของ กัลปพฤกษ์ ผิวนทองงาม, ศุภชัย ปทุมนากุล, และ ศิริลักษณ์ ศุทธชัย (2554) ที่ได้ศึกษาแนวทางและรูปแบบในการพัฒนาองค์ประกอบหลักของโซ่อุปทาน แนวทางและรูปแบบในการพัฒนาองค์ประกอบหลักของโซ่อุปทานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในระบบโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ เริ่มต้นจากการพัฒนาการสร้างฟาร์มเครือข่าย ในด้านองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการฟาร์มและเกษตรกรในเครือข่าย องค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยง องค์ความรู้ด้านการวางแผนการตลาด และต้องมีความพร้อมทางการเงิน

2. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต โดยส่งเสริมการใช้วัตถุดิบอาหารในพื้นที่ และลดการพึ่งพาอาหารสำเร็จรูป ที่ผ่านมา พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด โดยเนื้อหาความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดได้แก่ 1) ความสำคัญของอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ 2) อาหาร และส่วนประกอบของอาหารที่มี

ประโยชน์ทางโภชนาการต่อไป 3) สูตรอาหารไก่ที่สามารถผสมขึ้นเองตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อช่วยลดการใช้อาหารสำเร็จรูป เช่น การใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับหยวกกล้วยหมัก 4) การใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในการผสมอาหารเพื่อเสริมโภชนาการไก่ เช่น มะละกอสุก กล้วยสุก ใบกระถินป่น ใบเตย ตะไคร้ เศษหญ้าต่าง ๆ 5) วิธีการใช้หัวอาหารผสมกับรำข้าวหรือปลายข้าว เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต มีการใช้หยวกกล้วยหมักเพื่อช่วยลดการใช้อาหารสำเร็จรูป ร่วมกับการปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สุวิทย์ โชติฉินนุช, นพวรรณ สุทธิหลวง, สุรเชษฐ์ ปิ่นทิพย์, และ สมบัติ ศุภประภากร (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์และระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล” โดยมีมีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน ยกกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประจวบคีรีขันธ์ให้ป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ครบวงจร พัฒนาโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์แปรรูปของเกษตรกร และการสรุปบทเรียนการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองออกมาเป็นน่านโมเดล ดำเนินงานโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชิญเข้าร่วมดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น การทำการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาอนาคต ได้มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าตลอดการผลิต วิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงาน และการพัฒนาตามแผนที่กำหนดไว้

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับการแบ่งผลกำไรให้สมาชิกกลุ่มที่ผ่านมา โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ทุกคนยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประกวดไก่แม่ฮ่องสอน การแปรรูปไก่แม่ฮ่องสอนเพื่อจำหน่ายตามงานเทศกาลต่าง ๆ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับที่ 2 ที่เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกร พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2559) กรมปศุสัตว์ได้กำหนดให้มีการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถและให้บริการด้านการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกรสมาชิกภายใต้ตัวชี้วัด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านพัฒนาฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม 3) ด้านการพัฒนาบทบาทเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม 1.1) พัฒนาความรู้และประสบการณ์แก่ผู้นำกลุ่มเกษตรกร 1.2) จัดให้มีที่ทำการของกลุ่มอย่างชัดเจน 1.3) มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่ได้รับ

มอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน 1.4) มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก 1.5) จัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นปัจจุบัน 1.6) จัดให้มีการประชุมหารือของสมาชิกเป็นประจำ 1.7) ต้องจัดให้มีการประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการบริหารกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ 1.8) กลุ่มต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกลุ่มและมีแผนการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน 1.9) กลุ่มต้องมีการประเมินสถานภาพและสมรรถนะการผลิตของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 1.10) กลุ่มต้องมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาดและลูกค้า 1.11) กลุ่มต้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้แก่สมาชิก 1.12) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมบริหารเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก 1.13) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก

4. ด้านการพัฒนาบทบาทเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น 1) กลุ่มต้องจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนจากท้องถิ่น 2) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือความร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ 3) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ 4) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่ออนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยของกรมปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2559) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวุฒิ ปุรินทรภิบาล และ กมลทิพย์ ดำคงเพชร (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อยในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จำนวน 56 กลุ่ม ผู้นำเกษตรกร 56 ราย พบว่าความเข้มแข็งของกลุ่มส่วนที่มีระดับความเข้มแข็งสูงสุด ได้แก่ การมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มและมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเข้มแข็งของกลุ่มพบว่ากิจกรรมการออมเงินและการกำหนดระเบียบกติกาและบทลงโทษ มีความสำคัญกับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายภาครัฐและเอกชนเพื่อแสวงหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการเชื่อมโยงเครือข่ายสถาบัน และเครือข่ายสหกรณ์การเงินเพื่อบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ซึ่งเครือข่าย ขึ้นอยู่กับสมาชิก

สอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2548, น.198-199) เรื่องประเภทของเครือข่าย พื้นที่กิจกรรมหลักวัตถุประสงค์และโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะองค์การเครือข่ายเอง ดังนี้ 1) เครือข่ายแนวราบ โดยการประสานบุคคลที่อยู่ใน “ระดับ” เดียวกัน อาชีพเดียวกันให้มาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกันเช่น เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายนักพัฒนา เครือข่ายนักวิจัย เป็นต้น อาจเป็นปัจเจกบุคคล หรืออาจเป็นสถาบันก็ได้เช่น เครือข่ายสถาบันวิจัย เครือข่ายศูนย์ข้อมูล เป็นต้นบางเครือข่ายอาจเปิดสำหรับบุคคลทั่วไป สถาบันทั่วไป ใครก็ได้ที่สนใจในเรื่องหรือประเด็นเดียวกัน 2) เครือข่ายที่มีลักษณะแนวตั้ง เช่น การนำผู้คนจากหลากหลายอาชีพที่แตกต่างกันมาเป็นเครือข่ายกันเช่น เกษตรกร นักพัฒนา นักวิชาการ นักธุรกิจ นักการเมือง องค์การทุน เป็นต้นทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและร่วมกันเครือข่ายนั้นมีมากขึ้นเพราะการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตช่วยให้คนไม่ว่าอาชีพอะไรฐานะอะไรระดับใด สามารถเป็นสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน 3) เครือข่ายส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อทำให้การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ดีขึ้น ย่างขึ้นและมีการร่วมมือกันในเรื่องต่างๆได้สะดวก และดียิ่งขึ้น และอีกบางส่วนทำให้เป็นพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นองค์การของรัฐหรือเอกชน องค์การทุน หรือองค์การวิชาการทำให้ได้รับความสนใจและความช่วยเหลือง่ายขึ้น 4) เครือข่ายจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการวิจัยการศึกษาการฝึกอบรม การจัดการทรัพยากรการจัดการตลาด บางเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน เช่น พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น

6. ผลการประเมินรูปแบบด้านการพัฒนาบทบาทเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น

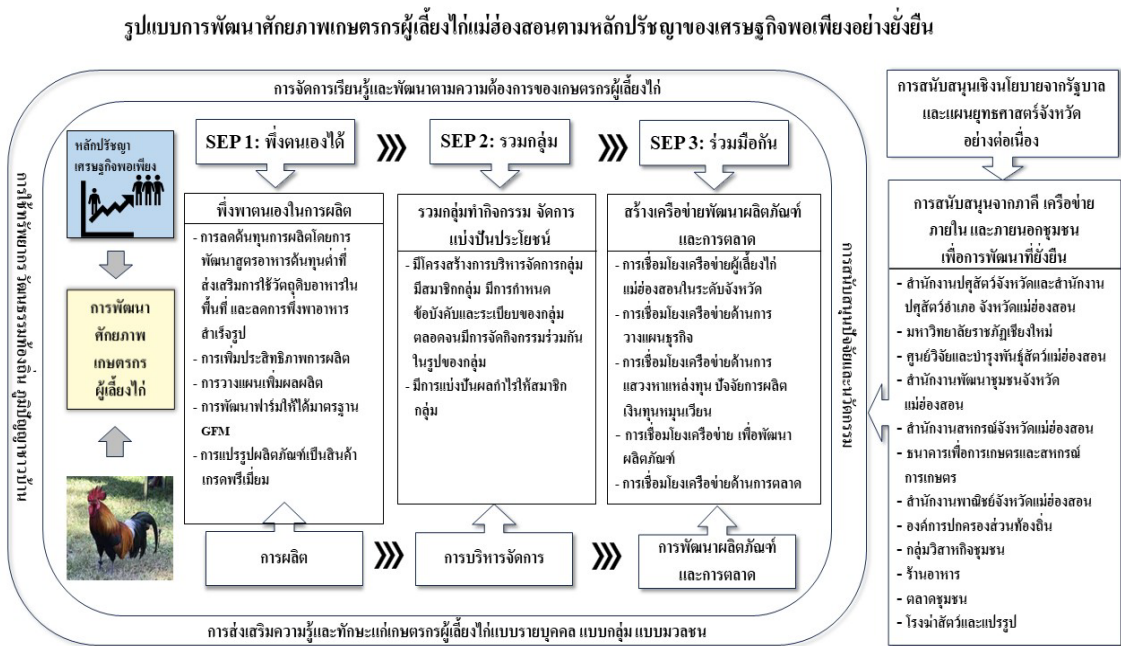
1) กลุ่มต้องจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนจากท้องถิ่น 2) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือความร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ 3) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ 4) กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่ออนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จุดแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร ครองยุดิ, วิวาวรรณ ปาณะพล, และประเทืองทิพย์ เสือเอก (2555) ที่ได้ศึกษาผลของเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งต่อการพัฒนาการเลี้ยงแพะ โดยศึกษาในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ 5 เขตปศุสัตว์ รวม 110 กลุ่ม พบว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง โดยประเด็นความเข้มแข็งกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และการให้บริการสนับสนุนสมาชิก ส่วนการสร้างฐานะและความมั่นคงของกลุ่มและการเชื่อมโยงกับผู้เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ

ปานกลาง ในด้านกิจกรรมของกลุ่มพบว่ากว่าร้อยละ 80 ผู้นำกลุ่มมีความรู้และประสบการณ์ คณะกรรมการกลุ่มได้รับมอบหมายหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำ มีการพบปะของคณะกรรมการกลุ่มสม่ำเสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ผลจากการพัฒนาและประเมิน ทำให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกร ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงเครือข่าย ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนและกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ระดับ ไปปรับใช้การการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ทำให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรตาม ศักยภาพของเกษตรกรในแต่ละระดับ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7. ข้อเสนอแนะ

1. การสนับสนุนกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนต่อไป

2. แนวทางในการเลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีการคัดเลือกพันธุ์สัตว์ที่ดี การจัดการด้านอาหารสัตว์ที่ดี การจัดการด้านการสุขาภิบาลสัตว์ที่ดี การป้องกันโรคระบาดสัตว์ที่ดี ตามแผนการเพิ่มประสิทธิภาพ และการวางแผนเพิ่มผลิตในรูปแบบ SEP 1 (การพึ่งพาตนเอง) และสร้างช่องทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบ SEP 3 (การร่วมมือกัน) จะช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำให้การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนมีความยั่งยืน

3. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนรายย่อย กับกลุ่มแปลงใหญ่ผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร จะทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่แม่ฮ่องสอนได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. (2559). คู่มือปฏิบัติงาน ปี 2559. แบบประเมินความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรของกรมปศุสัตว์ ปี 2559. กรุงเทพฯ: กรมปศุสัตว์.

กรมปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนากิจการปศุสัตว์. (2562). แผนงาน โครงการ ประจำปีงบประมาณ 2562. สืบค้นจาก

<https://extension.dld.go.th/webnew/index.php/th/main-plan-and-projects/122-2562>

กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม, ศุภชัย ปทุมนากุล, และ ศิริลักษณ์ ศุทธชัย. (2554). แนวทางการพัฒนาโซ่อุปทานไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ณัฐวุฒิ บุรินทร์ราภิบาล, และ กมลทิพย์ ดำคงเพชร. (2559). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อย, สำนักงานปศุสัตว์เขต 9. กรมปศุสัตว์.

ประยูร ครองยุติ, วิภาวรรณ ปาณะพล, และ ประเทืองทิพย์ เสือเอก. (2555). *ผลของเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งต่อพัฒนาการเลี้ยงแพะ*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์.

วัชร แลน้อย, วีรพงษ์ กันแก้ว, กฤตภาค บุรณวิทย์, และ บรรจง อาจคำ. (2559). ระบบการเลี้ยงและศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 4(1), 137-145.

สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). *ขับเคลื่อนโครงการต้นแบบการแก้ไขปัญหาคาความยากจนแม่ฮ่องสอน ยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน* (รายงานวิจัย). แม่ฮ่องสอน: สำนักประชาสัมพันธ์ เขต3.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13* (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุวิทย์ โชติฉันท, นพวรรณ สุทธิหลวง, สุรเชษฐ์ ปิ่นทิพย์, และ สมบัติ ศุภประภากร. (2561). *โครงการการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์และระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาน่านโมเดล* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).

เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อำนวย เลี้ยวธารากุล, สุรศักดิ์ โสภณจิตร, ภูรี วีระสมิทธิ์, และ ศุภฤกษ์ สายทอง. (2548). *การคัดเลือกและการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมืองของท้องถิ่น (ไก่แม่ฮ่องสอน) สำหรับเลี้ยงในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือของประเทศไทย* (รายงานวิจัย). เชียงใหม่: มูลนิธิโครงการหลวง.